

Leikkiympäristön kehittäminen Kruununpuiston päiväkodissa alle 3-vuotiaiden ryhmässä

Johanna Rantanen & Vilma Vaheri

Julkaisuvuosi **Laurea**

Laurea-ammattikorkeakoulu

Leikkiympäristön kehittäminen Kruununpuiston päiväkodissa alle 3-vuotiaiden ryhmässä

Johanna Rantanen & Vilma Vaheri

Sosionomi

Opinnäytetyö

Joulukuu, 2021

Johanna Rantanen, Vilma Vaheri

Leikkiympäristön kehittäminen Kruunupuiston päiväkodissa alle 3-vuotiaiden ryhmässä

Vuosi

2021

Sivumäärä

39

Opinnäytetyö käsittelee leikkiympäristön merkitystä alle 3-vuotiailla lapsilla varhaiskasvatuksessa. Lasten kehittymisen kannalta leikillä on suuri merkitys, joten leikkiympäristön suunnitelmallinen parantaminen on tärkeää.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää hyvinkääläisen varhaiskasvatusyksikön, Kruunupuiston päiväkodin, yhden ryhmän leikkiympäristöä vastaamaan lasten tarpeita ja mielenkiinnon kohteita. Opinnäytetyö keskittyy alle 3-vuotiaisiin lapsiin. Leikkiympäristön muutosten vaikutusta selvitettiin havainnoimalla ryhmän toimintaa ennen kehittämistyötä ja sen jälkeen. Havainnointi tapahtui kuvien ja videoiden avulla. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten haastattelut olivat olennaisessa osassa projektia. Projektissa ympäristön kehittäminen lähti lasten tarpeista ja mielenkiinnon kohteista.

Projektin avulla lisättiin lasten osallisuutta ja leikkiympäristön jatkuva kehittäminen otettiin osaksi toimintasuunnitelmaa. Leikkiympäristön muutoksilla huomattiin olevan vaikutuksia lasten intoon ryhtyä leikkimään.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, leikki, leikkiympäristö

Johanna Rantanen, Vilma Vaheri

Development work of the play environment at Kruununpuisto daycare in the group of under three years old

Year 2021

Pages 39

The thesis is about importance of the play environment for children under the age of 3. Playing has a big role in children's development and therefore improving play environment all the time is important.

The aim of the thesis was to develop the play environment in an early childhood education unit in Hyvinkää. The goal was to support the needs of children and pay attention on their interests. Thesis focuses on children under 3 years old. The impact of the development work was studied by observing the group's activities before and after. The observation was made using images and videos. Interviewing early childhood education professionals was an essential part of project. Development was based on children's individual needs and interests.

Project increased children's participation, and development of the play environment was taken in yearly action plan. Changes in play environment had an effect in child's motivation to play.

Keywords: childhood education, play, play environment

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	7
3	Yhteistyökumppanit.....	7
4	Opinnäytetyön muoto sekä aiheen rajaus	9
5	Varhaiskasvatus ja pedagogiikka	10
5.1	Varhaiskasvatustilanne	10
5.2	Hyvinkään varhaiskasvatus.....	10
6	Leikki- ja oppimisympäristö	11
7	Osallisuus	13
8	Opinnäytetyön prosessin kuvaus	13
8.1	Aineiston kerääminen ja analysointi	13
8.2	Toteutus	15
8.3	Kehittämisen kohteet.....	17
9	Kehittämistyön tulokset	29
10	Eettisyys, luotettavuus	30
11	Johtopäätökset ja jatkokehittäminen	30
12	Arviointi	32
	Lähteet.....	33

1 Johdanto

Opinnäytetyö sai alkunsa Hyvinkäällä käynnissä olevasta Leikin lumoa -hankkeesta. Se painottuu alle 3-vuotiaiden pedagogiikkaan ja leikkiympäristön kehittämiseen. Aihe on tärkeä ja mielenkiintoinen, joten se valikoitui opinnäytetyön aiheeksi. Yhteistyökumppaniksi saimme Kruununpuiston päiväkodin. Opinnäytetyö pohjautuu Leikin lumoa -hankkeeseen, jossa yhdyshenkilönämme toimii Anne-Marie Knape.

Leikki ja leikin mahdollistaminen on olennainen osa lapsen kehittymistä monet uudet taidot karttuvat leikkiessä. Leikki on lapselle luontainen tapa toimia ja harjoitella uusia taitoja, leikkiympäristö on mahdollistaja leikin rakentumiseen ja kehittymiseen.

Päätimme lähteä toteuttamaan opinnäytetyötä kehittämistyönä. Tarkoituksena ja tavoitteena on kehittää yhden päiväkotiryhmän leikkiympäristöä ryhmän tarpeiden mukaan sekä lasten mielenkiinnonkohteiden mukaan ja havainnoida muutosten mahdollisia vaikutuksia leikkiin ja sen kehittymiseen. Opinnäytetyön yhteistyökumppaniksi valittiin Kruununpuiston päiväkoti. Havainnointi valittiin menetelmäksi, koska sen avulla saadaan kartoitettua tarkasti lasten toimintaa ja kasvuun sekä oppimiseen liittyviä tarpeita. Kehittämistyön onnistumisen kannalta koimme havainnoinnin välttämättömäksi, sillä kerätty informaatio lapsiryhmästä on oleellinen osa tulosten arvioimista.

Kehittämistyöllä leikkiympäristö muovautui houkuttelevaksi ja toimimme näkyväksi lasten mielenkiinnonkohteiden pohjalta nousseet leikit. Leikit ja leikkinurkkaukset selkiytyivät, jolla mahdollistui lasten pidempi kiinnostus samaan leikkiin. Ryhmän kasvattajat saivat myös vinkkejä oman toiminnan kehittämiseen sekä kehitetyn leikkiympäristön hyödyntämiseen.

Opinnäytetyössä käsitellään opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus, yhteistyökumppanit, aiheeseen liittyvä kirjallisuus ja asiakirjat, toteutustapa ja menetelmät sekä tulokset ja johtopäätökset. Lopussa arvioidaan ja reflektoidaan toimintaa ja pohditaan kehittävällä otteella opinnäytetyötä ja sen onnistumista.

2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyö sai alkunsa Hyvinkäällä käynnissä olevasta Leikin lumoa -hankkeesta, jonka tavoitteena oli kehittää alle 3-vuotiaiden pedagogiikkaa, sekä leikkiympäristöjä. Yhteistyökumppaniksi saatiin Kruununpuiston päiväkodin. Koska opinnäytetyö pohjautuu Leikin lumoa -hankkeeseen, opinnäytetyönkin tavoitteet kytkeytyvät vahvasti juuri alle 3-vuotiaiden leikkiympäristöjen kehittämiseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Hyvinkääläisen Kruununpuiston päiväkodin alle 3-vuotiaiden ryhmän leikkiympäristöä. Leikkiympäristöä pyrittiin kehittämään ryhmän tarpeiden ja lasten mielenkiinnon kohteiden mukaisiksi, sekä tukea näin samalla myös varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa, ja lasten osallisuutta. Opinnäytetyön tavoite perustui vahvasti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Opetushallitus 2018) sekä varhaiskasvatuslakiin (540/2018), joissa molemmissa korostetaan oppimisympäristön merkitystä lapsen oppimiseen ja kehittymiseen. Varhaiskasvatuksessa nimittäin keskeisiä tavoitteita ovatkin lapsen mielenkiinnon kohteiden havainnoiminen ja huomiointi, ympäristön muokkaaminen lapsen kanssa tarpeisiin sopivaksi, sekä leikin ja oppimisen tukeminen. (Opetushallitus 2018.)

Opinnäytetyöllä haluttiin leikkiympäristön kehittämisen lisäksi lisätä myös lasten osallisuutta. Tavoitteena oli, että lapset iästään huolimatta pääsevät mahdollisimman paljon vaikuttamaan leikkiympäristön kehittämiseen. Heidän toiveitansa selvitettiin muun muassa heille tehtyjen haastatteluiden avulla, sekä havainnoinnilla. Toimintaympäristön kehittämisen lisäksi opinnäytetyö pyrkii tarjoamaan myös kasvattajille vinkkejä leikkiympäristön kehittämiseen, jolloin muutos ryhmässä olisi pysyvämpi

3 Yhteistyökumppanit

Opinnäytetyön yhteistyökumppaniksi valittiin vain yksi päiväkotiryhmä, sillä monissa päiväkohteissa kiertäminen oli haastavaa vallitsevan Covid-19 viruksen vuoksi. Opinnäytetyö toteutettiin pienessä kolmen ryhmän kokoisessa Kruununpuiston päiväkodissa, sinne jo olemassa olevien aikaisempien kontaktien vuoksi. Tämän opinnäytetyön ja kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää nimenomaan juuri alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatuksen ryhmän leikkiympäristöä, jonka vuoksi kohteeksi valittiin päiväkodin ainoa alle 3-vuotiaiden ryhmä Poutapilvet.

Opinnäytetyö pohjautui Leikin lumoa -hankkeeseen. Leikin lumoa kehittämishanke on Hyvinkäällä varhaiskasvatuksessa toteutettava kehittämishanke. Hanke painottuu alle 3-vuotiaiden pedagogiikkaan ja sen vahvistamiseen sekä leikin kehittämiseen. Hankkeessa on mukana

päiväkodit, avoimet kerhotoiminnot, sekä perhepäivähoito. Hankkeen on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö. Leikin lumoa -hanke on alkanut syksyllä 2020 ja hanke päättyy joulukuussa 2021. (Hyvinkää 2020.)

Kansallinen arviointikeskus (Karvi) on tutkinut Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumista eri päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Tutkimuksen jälkeen Karvi on antanut kehittämissuosituksen alle kolmevuotiaiden pedagogiikasta sekä taidekasvatuksesta. Suosituksen ansioista Leikin lumoa-hanke sai alkunsa. (Hyvinkää 2020.)

Tutkimuksen avulla huomattiin, että varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumisessa oli puutteita. Puutteita oli erityisesti alle kolmevuotiaiden pedagogiikan toteuttamisessa, siinä ilmeni sisällöllisiä puutteita. Lisäksi tulisi oppimisympäristön monipuolisuuden järjestämistä pohtia enemmän hyvin nuorilla, alle 3-vuotiailla, lapsilla. Kehittämistä oli myös taidekasvatuksessa, ilmaisussa, musiikissa, liikunnassa, lukutaidon valmiuksissa ja monilukutaidoissa. Toteutumisen vaikeudeksi koettiin lasten vaihtelevat tarpeet, iät, tuen tarpeet, sekä kielelliset haasteet. Henkilöstö koki tarvitsevansa tukea tavoitteiden toteutumiseen. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2020.)

Leikin lumoa -hankkeen tavoitteena oli vahvistaa alle kolmevuotiaiden lasten pedagogiikkaa taidelähtöisten sisältöjen ja menetelmien avulla. Toisena tavoitteena on näiden toimintamallien juurruttaminen yhteiseksi pääomaksi. (Hyvinkää 2020.)

Leikin lumoa -hankkeeseen kuuluu hanketyöntekijä, joka vierailee lapsiryhmissä kasvattajien rinnalla työskennellen ja kannatellen jo päättyneitä hankkeita kuten YHES, Kiekuva ja Lukemaan. YHES eli yhdessä esteetön, tarkemmalta nimeltään Oppimisympäristöjen edistäminen fyysisesti ja vuorovaikutukseltaan esteettömiksi, oli Hyvinkään varhaiskasvatuksessa vuosina 2018-2020 toteutunut hanke. Sen tavoitteena oli kehittää päiväkotien oppimisympäristöjä esteettömiksi sekä rakentaa monialaista yhteisöllistä toimintakulttuuria. (Hyvinkää 2021) Kiekuva hanke puolestaan pyrkii lisäämään kieli- ja kulttuuritietoisuutta päiväkoteihin, se alkoi vuonna 2019 ja toteutuu Hyvinkään varhaiskasvatuksessa (Hyvinkään kaupunki 2019a). Lukemaan hanke oli vuosina 2019-2020 niin ikään Hyvinkäällä, sen tavoitteena oli luoda yhdenvertaisia kasvun ja oppimisen mahdollisuuksia. Se painotti varhaislukemisen merkitystä lasten oppimisen ja kehittymisen kannalta (Hyvinkään kaupunki 2019b) (Hyvinkää 2020.)

Opinnäytetyön osuus hankkeessa oli antaa päiväkodille tietoa ja vinkkejä leikkiympäristön kehittämisestä. Kerätyt tiedot jäävät päiväkodille, jotta tieto on saatavilla myös hankkeen loputtua.

4 Opinnäytetyön muoto sekä aiheen rajaus

Opinnäytetyön aiheen selvittyä opinnäytetyön muodoksi valittiin työelämän kehittäminen. Se tarkoittaa toiminnan, tuotteiden ja palveluiden parantamista. Toimintaa voidaan kehittää silloin, kun se on hyvin johdettua ja on osa jokapäiväistä työtä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020.)

Aiheen rajaaminen lähti yhteistyökumppanin valinnasta. Yhteistyökumppanin löydyttyä opinnäytetyön aihe rajautui leikkiympäristön kehittämiseen. Aihe pohjautui pitkälti leikin lumoa-hankkeen tavoitteisiin. Tämän vuoksi kohderyhmä oli helppo rajata, sillä alle kolmevuotiaiden pedagogiikasta oli jo annettu kehittämissuositus ja hanke oli lähtenyt tätä jo kehittämään. Opinnäytetyössä haluttiinkin pitää tämä sama ikäluokka, jonka leikkiympäristöä lähdettiin kehittämään. Aiheen rajaaminen jatkui päiväkodin valitsemisella. Päiväkoti valikoitui aikaisempien kontaktien kautta, jolloin yhteistyö oli helpompaa. Kyseisessä päiväkodissa olikin vain yksi alle kolmevuotiaiden ryhmä, joten ryhmän valikoitui helposti.

Varhaiskasvatuksessa keskeinen toimintatapa on leikki, joka tukee lasten oppimista, kehittymistä sekä hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa monipuolisten leikkimahdollisuuksien tarjoamisella voidaan tukea lasten oppimista ja kehittymistä. (Opetushallitus 2018.) Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä ja oppimista edistävä. Myös Varhaiskasvatussuunnitelma perusteissa (Opetushallitus 2018) veloitetaan oppimisympäristön olevan pedagogisten tavoitteiden savuttamista tukeva.

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli vastata lapsiryhmän tarpeisiin leikkiympäristöstä ja sen kehittämisestä pedagogisesti toimivampaan ratkaisuun. Tämä tapahtui havainnoimalla ja haastatteleamalla ryhmän lapsia, sekä tekemällä yhteistyötä kasvattajien kanssa.

Opinnäytetyön kehittämistehtävä noudatti lineaarista mallia sisältäen tavoitteen määrittelyn, suunnittelun, toteutuksen sekä päättämisen ja arvioinnin (Toikko, Rantanen 2009). Opinnäytetyön kehittämistehtävä eteni juuri tässä projektimaisessa järjestyksessä sisältäen selkeästi alkamis- sekä päättymispisteen.

Usein lineaarisen mallin mukaan etenevissä kehittämistehtävissä ongelma on etukäteen tarkasti selvillä, jolloin suunnittelu on helpompaa. Kuitenkin vision varassa etenevä kehittäminen, jolloin etukäteen tehtävä suunnittelu ei ole niin suuressa roolissa, on mahdollista. (Toikko, Rantanen 2009) Tässä kehittämistyössä teema ja tavoite eli leikin kehittäminen, oli valmiiksi selvillä. Tarkempi kehittämistehtävä määriteltiin kuitenkin vasta varhaiskasvatusryhmään mentäessä, kun havainnoinnin avulla pystyttiin selvittämään ryhmän omia toiveita ja tarpeita.

5 Varhaiskasvatusta ja pedagogiikka

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatuksen tulee edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Varhaiskasvatuksen tulee aina olla varhaiskasvatusta koskevien säädösten ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisia. Varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat Suomen perustuslaki, varhaiskasvatustalaki ja varhaiskasvatussuunnitelmasta annettu valtioneuvoston asetus, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus 2018)

Pedagogiikka määritellään Varhaiskasvatussuunnitelma perusteissa (Opetushallitus 2018) seuraavasti: ”Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi.”

Varhaiskasvatuksessa pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista ja tavoitteena on tukea lasten oppimista ja hyvinvointia. Tarkemmin pedagogisia tavoitteita määritellään paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa sekä lasten henkilökohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa, joiden pohjalta ryhmien toiminta suunnitellaan. (Opetushallitus 2018)

Pedagogista toimintaa suunnitellaan yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Toiminnan lähtökohdat nousevat lasten mielenkiinnon kohteista sekä kysymyksistä ja kasvattajat huomioivat, että varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus 2018) olevat oppimisen alueet toteutuvat toiminnoissa monipuolisesti.

5.1 Varhaiskasvatustalaki

Varhaiskasvatustalain mukaan varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Varhaiskasvatustalassa on määritelty varhaiskasvatuksen tavoitteet, joita kaikkien tulisi edistää omalla toiminnallaan. Tavoitteisiin kuuluvat lasten kokonaisvaltainen kasvun ja kehityksen edistäminen, tasavertaisuus ja tasa-arvo, sekä yhteistyö eri toimijoiden kesken. Varhaiskasvatustalassa on määritelty, että henkilötön tulisi tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. (Varhaiskasvatustalaki 3§)

5.2 Hyvinkään varhaiskasvatusta

Hyvinkäällä varhaiskasvatuksen tavoitteena on saada kaikille mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen ja elämänhallintaan, sekä tukea eri-ikäisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Hyvinkäällä varhaiskasvatusta järjestää kunta ja yksityiset toimijat. (Hyvinkään kaupunki 2019)

Hyvinkään varhaiskasvatustoiminnassa käytetään varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustaa. Arvoperustaan kuuluvat; lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja

tasa-arvoisen kohtelun vaatimus. Arvoperustaan kuuluvat myös lapsen syrjintäkielto YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. (Hyvinkään kaupunki 2019)

Lapset oppivat havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään, sekä jäljittelemällä muiden toimintaa. Oppimista voi tapahtua esimerkiksi leikkien, liikkuen ja tutkien. Varhaiskasvatuksen tulisikin toiminnallaan tukea kaikkia näitä muotoja, jotta lasten kokonaisvaltainen kehittyminen toteutuu. (Hyvinkään kaupunki 2019)

6 Leikki- ja oppimisympäristö

Oppimisympäristö on paikka, tila, yhteisö tai verkosto, jonka tavoitteena on tukea oppimista. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on oppimisympäristö, joka on kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen, turvallinen sekä esteetön. Oppimisympäristö käsittää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristö tukee varhaiskasvatuksen yleisten tavoitteiden saavuttamista. (Turunen 2016, Opetushallitus 2018)

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä ja oppimista edistävä. Myös Varhaiskasvatussuunnitelma perusteissa (Opetushallitus 2018) veloitetaan oppimisympäristön olevan pedagogisten tavoitteiden saavuttamista tukeva. Oppimisympäristö on siis paikka, tila, verkosto tai yhteisö, joka tukee oppimista.

Varhaiskasvatuslaki on määritellyt myös, että ympäristöön kuuluvat lapsen suojeleminen väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja välineiden tulee olla terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia. (Varhaiskasvatuslaki 440/2018 10§)

Varhaiskasvatuksessa oppimis- ja leikkiympäristöjen suunnittelu tapahtuu yhdessä lasten kanssa. Lasten ideat, askartelut ja lempileikit tulee näkyä ympäristössä. Oppimisympäristön tarkoitus on innostaa lapsia leikkiin, liikuntaan ja toimintaan ja herättää lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulee huomioida oppimisympäristön suunnittelussa lasten kiinnostuksenkohteet, sekä yksilölliset taidot ja tarpeet, kuten esimerkiksi kielellinen kehitys. Myös yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kulttuurinen monimuotoisuus ovat asioita, jotka tulee näkyä oppimisympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa. (Peda.net 2021b)

Leikkiympäristö on oppimisympäristö, jossa oppiminen tapahtuu leikin ja pelien kautta. Lasten oppiminen on tehokkaampaa leikkisessä kuin muodollisessa ympäristössä. (Turunen 2016)

Reunamon (2019) tutkimuksessa havainnoitiin suomen päiväkoteja ja lasten leikkejä. Tutkimukseen saatiin kerättyä yli 30 000 havaintoa. Havainnot ovat tehty satunnais- otannalla

päiväkodeista. Tutkimuksen mukaan Lasten leikkeihin vaikuttavat lasten mielenkiinnon kohteet, lasten kehitys, pedagogiset toimintatavat ja oppimisympäristö. Tutkimuksessa huomattiin, että 1-3 vuotiaat lapset leikkivät eniten erilaisia esineleikkejä. Esineleikkeihin kului aikaa 14,3% koko päiväkodissa vietetystä ajasta. Tutkimuksessa esineleikit määriteltiin havainnoijien ohjeissa olevan leikkiä ja kokeilua materiaaleilla ja leluilla, esimerkiksi hiekkalaatikolla tai paperilla. Toiseksi eniten aikaa kului fyysisiin leikkeihin. Fyysisiin leikkeihin kului aikaa 8,5% koko päiväkodissa vietetystä ajasta. Näihin leikkeihin sisältyivät esimerkiksi juoksu, keinuminen, hyppiminen, riehuminen, tanssi ja kiipeily. (Reunamo 2019)

Varhaiskasvatuksessa keskeinen toimintatapa on leikki, joka tukee lasten oppimista, kehittymistä sekä hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa monipuolisten leikkimahdollisuuksien tarjoamisella voidaan tukea lasten oppimista ja kehittymistä. (Opetushallitus 2018)

Leikki on lapselle ominaisin tapa toimia ja hahmottaa maailmaa. Se edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, vaikkei leikki lapselle itselleen ole tietoinen tapa oppia uutta. Leikkiessään lapset tutkivat ympäristöään, luovat sosiaalisia suhteita, rakentavat käsitystä itsestään ja muista sekä luova uutta. (Opetushallitus 2018)

Leikki on lapsen ainakin osittain itse luoma tilanne, jossa he voivat toteuttaa omia tavoitteitaan. Vaikka leikille varhaiskasvatuksessa asetetaan pedagogiset raamit, on se pienilläkin lapsilla tila, jossa voi päättää leikin kulusta, alusta ja lopusta, osallistujista sekä tavoitteista itse. Keskinäisiä suhteita harjoitellaan leikeissä, mikä heijastuu myös leikin ulkopuolisiin suhteisiin. (Hujala & Turja 2017, 69-72)

Turusen (2016) mukaan leikille on ominaista leikkijän sisäinen motivaatio leikkiin osallistumiseen sekä siinä aktiivisesti toimimiseen. Monesti leikin säännöt ovat joustavia ja se sisältää paljon ei-kielellisiä merkityksiä. Leikissä lapsella on mahdollisuus rauhassa tutkia ja pohtia mielessä olevia asioita ja käsitellä erilaisia havaintoja sekä kokemuksia. Leikkiympäristön tulisi tukea lasten leikkiä, jotta lapsella olisi sisäistä motivaatiota itse aloittaa ja liittyä leikkeihin mahdollisimman helposti.

Alle kolmevuotiaiden lasten leikkeihin kuuluvat eniten toiminta- ja esineleikit. Pienten lasten leikit ovat hyvin vauhdikkaita ja leikin teemat vaihtuvat nopeasti. Leikit liikkuvat paljon ja ovat vielä hyvin lyhytkestoisia. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2018, 65)

Ensimmäisen vuoden aikana lapsi leikkii yksittäisillä esineillä ja oppii yhdistelemään esineitä tarkoituksenmukaisesti. Toisen vuoden aikana lapsi siirtyy jo symboliseen leikkiin. Lapset oppivat kahden vuoden iässä laajentamaan leikkiään jo ulkopuolisiin kohteisiin. He haluavat jo kommunikoida ja jakaa kokemuksiaan muiden kanssa. Kolmevuotiailla leikkiin tulevat jo rakenteluleikit. Lapset alkavat esine- ja toiminta leikkien lisäksi rakentelemaan esimerkiksi majoja.

Tämä edellyttää, että lapsilla on saatavilla hyvin materiaaleja rakentelemiseen. (Nurmi ym. 2018, 66-67)

7 Osallisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020) määrittelee osallisuuden olevan kuulumista ja kuulluksi tulemistä. Osallisuutta ihminen kokee ollessaan merkityksellinen osa jotakin kokonaisuutta, tulee kuulluksi ja saa vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Kokemus osallisuudesta edistää hyvinvointia ja voi ehkäistä ja vähentää eriarvoisuutta ja syrjintää. Pienten lasten osallisuus jää helposti toteutumatta ja se koetaan vaikeana.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018) painotetaan osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa ja sitä pyritään tietoisesti jatkuvasti kehittämään. Osallisuutta voi edistää ottamalla lapset ja huoltajat mukaan toiminnan suunnitteluun, arviointiin sekä toteuttamiseen. Osallisuuden merkitys lasten kehittämisessä näkyy ymmärryksen lisääntymisenä yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista.

Leena Turja (2010) korostaa lasten osallisuuden merkitystä sekä varhaiskasvatuspalvelujen, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan ammatillisen kehittymisen kannalta. Pedagogisesta näkökulmasta lasten osallisuus on edellytys varhaiskasvatustyön toteutumiselle, lasten itseluottamuksen kehittämiseen sekä sosiaalisten taittojen ja ryhmässä toimimisen kehittämiseen.

8 Opinnäytetyön prosessin kuvaus

8.1 Aineiston kerääminen ja analysointi

Aineistoa lähdettiin keräämään havainnoinnilla ja haastatteluilla. "Havainnointi eli observointi on tiedonhankintamenetelmä, jossa tutkittavasta ilmiöstä kootaan tietoa sitä seuraamalla ja tekemällä havaintoja" (Jyväskylän yliopisto 2015). Havainnointi kohdistuu ihmisten toimintaan ja käyttäytymiseen ja sitä voidaan dokumentoida monilla eri tavoilla. Havainnointia voidaan tehdä joko ulkopuolisesta tai sisäpuolisesta näkökulmasta. (Jyväskylän yliopisto 2015)

Havainnointi varhaiskasvatuksessa on hyvä keino oppia tuntemaan lapsi ja sitä kautta ymmärtämään hänen käytöstään ja sen syyt. Havainnoilla voidaan seurata lapsen oppimista ja kehittymistä sekä kerätä tietoa, joka toimii kaiken suunnittelun lähtökohtana. (Koivunen, Lehtinen 2016, 16-17.)

Opinnäytetyöhön liittyvä havainnointi tapahtui ulkopuolisesta näkökulmasta eli havainnoija seurasi leikkiä ja ympäristöä sivusta eikä osallistunut itse mukaan leikkiin. Dokumentointi tapahtui muistiinpanojen, videoiden sekä valokuvien avulla. Näiden avulla havaintoihin oli helppo palata myöhemminkin. Etenkin videoinnin avulla havainnointi oli helpompaa, sillä videoita katsomalla jokaisella kerralla voitiin keskittyä eri asiaan. Siten samaa leikkihetkeä voitiin katsoa monelta eri kannalta.

Havainnointi ryhmässä kohdistui lapsiin ja leikkiympäristöön. Havainnoinnissa tärkeässä roolissa olivat myös päiväkodin työntekijät, joilla oli kokemus ryhmän lapsista, ympäristöstä ja niiden tarpeista. Opinnäytetyön prosessin kannalta oleelliseksi katsottiin, että havainnointia tapahtuu koko ajan tasaisesti, eikä vain kehittämistyön alussa. Tästä syystä arvioinnissa hyödynnettiin myös ryhmän kasvattajien kokemuksia ja arvioita leikkiympäristön kehityksestä ja sen vaikutuksista. Havaintoja tehtiin siis ennen kehittämistyötä sekä sen jälkeen, jotta tuloksia voitiin analysoida mahdollisimman laadukkaasti.

Havainnoinnissa kiinnitettiin huomiota erityisesti lasten mielenkiinnon kohteisiin. Ryhmässä havainnoinnin kohteina olivatkin lasten aloitteet leikkeihin, leikin kesto ja leikkivälineillä leikkiminen. Muutoksia ryhmän ympäristöön lähdettiin toteuttamaan näiden havaintojen pohjalta.

Toisena menetelmänä tiedonkeruussa hyödynnettiin lasten ja henkilökunnan haastatteluita, joiden tarkoituksena oli kerätä lisää tietoa ryhmän omista toiveista ja ajatuksista leikkiympäristön suhteen. Opintokeskus Siviksen (2020) mukaan haastatteluiden avulla onkin mahdollista saada hyvin yksityiskohtaista tietoa haastateltavan mielipiteistä ja ajatuksista. Henkilökunnan ja lasten haastatteluissa käytettiin strukturoimatonta haastattelu menetelmää. Strukturoimaton menetelmä on haastattelumuoto, jossa käydään hyvinkin vapaamuotoista keskustelua valitun aiheen ympärillä. Strukturoimattoman haastattelun tavoitteena voikin olla esimerkiksi se, että aiheesta löydetään jokin yhteinen käsitys. Menetelmänä tämä haastattelumalli sopi parhaiten opinnäytetyön tarpeisiin sen joustavuuden vuoksi. Haastateltava oli myös pieniä lapsia, joten valmiiksi suunnitellut kysymykset tuntuivat liian haastavilta, sillä haastattelut etenivät pääasiassa lasten kanssa leikin lomassa ja hyvin lapsentahtisesti. Kasvattajien haastatteluiden teemoina olivat lasten mielenkiinnonkohteet, ryhmän tilojen haasteet, sekä toiveet tulevista leikkituloista. Lasten haastatteluiden teemoina olivat heidän mielenkiinnonkohteensa, sekä heidän suosikki leikkinsä. (Opintokeskus Sivis 2021)

8.2 Toteutus

Kun opinnäytetyössä oli määritelty aihe, tavoitteet, kehittämistyön kohde, sekä käytettävät menetelmät, edettiin varsinaiseen toteutusvaiheeseen. Materiaalia, sisältöä ja teoriapohjaa työlle lähdettiin keräämään varhaiskasvatuksen opettajien, johtajan, sekä lasten avoimista haastatteluista, sekä aiheeseen liittyvistä lähteistä, kuten artikkeleista, varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2018), erilaisista varhaiskasvatuksen blogeista, kirjallisuudesta, ja opinnäytetöistä.

Toteutus lähti liikkeelle vierailulla Poutapilvien ryhmässä. Ryhmän tiloissa vieraillessa tutustuttiin ryhmän tiloihin ja lapsiin. Leikkiympäristön kehittäminen aloitettiin havainnoimalla lasten leikkejä ja mielenkiinnonkohteita. Havainnoinnin lomassa ryhmän lapsia haastateltiin myös heidän lempileikeistään päiväkodissa. Lasten haastattelut olivat avoimia haastatteluita, joita toteutettiin leikin lomassa lapsentahtisesti keskustelemalla. Haastatteluita käytiin myös ryhmän kasvattajien kanssa. Heiltä kysyttiin ajatuksia muun muassa ryhmän tarpeista, toiveista ja sen hetkisistä lasten lempi leikeistä. Lasten ollessa alle 3-vuotiaita, ei kaikilla puhe vielä ollut kehittynyt sille tasolle, että haastatteluita olisi ollut mahdollista toteuttaa. Tästä syystä havainnointi, sekä kasvattajien haastattelut olivat erityisen tärkeä osa opinnäytetyön toteutusta ja toivat arvokasta ja realistista tietoa leikki ympäristön kehittämiseen.

Havainnoinnin ja haastatteluiden avulla kerätyn tiedon pohjalta lähdettiin toisella vierailulla tekemään muutoksia leikkiympäristöön. Tämän jälkeen havainnointia jatkettiin, jotta voitiin selvittää leikkiympäristön kehittämisen vaikutuksia lapsiin. Havainnointia tapahtui kehittämistyön jälkeen kasvattajien kuvaamien videoiden pohjalta.

Havainnointia tapahtui siis opinnäytetyön aikana kahdessa vaiheessa: lasten leikkiä ja toimintaa havainnoitiin ennen leikkiympäristön kehittämistä sekä kehittämistyön jälkeen. Näin voitiin vertailla muutosten vaikutuksia lasten leikkiin mahdollisimman tarkasti.

Kehittämistyö jaettiin kolmeen osaan:

1. Lasten havainnointi sekä analysointi ja ryhmässä työskentelevän varhaiskasvatuksen opettajan haastattelu.

Ensimmäisen vierailun yhteydessä tutustuttiin ryhmän tiloihin, sekä havainnoitiin ja haastateltiin ryhmän lapsia. Lasten leikki aloitteita ja leikkimistä seurattiin ulkopuolisesta roolista, sivusta seuraamalla, jotta havainnoinnista kerätty materiaali olisi mahdollisimman luotettavaa. Leikkihetkiä dokumentoitiin kuvien ja videoiden avulla. Leikkihetkistä videoita havainnointia ja

analysointia varten kerättiin 16 kappaletta ja valokuvia 20. Leikkihetkien lisäksi vierailulla kuvattiin myös ryhmätilat, jotta kehittämistyötä suunniteltaessa leikeistä, niiden paikoista, huonejärjestelyistä sekä tavaroiden paikoista ja sijoitteluista olisi mahdollisimman monipuolisesti käytössä materiaalia suunnittelun tueksi.

Ensimmäisen vierailun aikana leikin ohessa lapsia haastateltiin heidän lempileikeistään päiväkodissa. Haastattelut olivat lasten ikätason huomioiden avoimia ja hyvin lastentahtisesti eteneviä. Haastattelut olivat enemminkin vapaa muotoista keskustelua annetun aiheen ympärillä. Lasten ollessa hyvin pieniä ja kun kaikilla ei vielä ollut kykyä käydä keskustelua, oli erityisen merkityksellisessä roolissa myös ryhmän kasvattajien kanssa käydyt keskustelut ja heidän haastattelunsa. Haastattelut koskivat heidän havaintojaan lapsista. Kysyimme heiltä avoimen haastattelun muodossa lasten sen hetkistä mielenkiinnonkohteista, lasten tarpeista sekä kasvattajien omista toiveista kehittämistyöllemme. Haastattelu oli keskustelun omainen, eikä kysymyksiä ollut suunniteltu kovin tarkasti etukäteen. Avoin haastattelu koettiin opinnäytetyön tavoitteiden kannalta parhaaksi vaihtoehdoksi tiedonkeruuta varten.

Vierailusta kerätyn materiaalin eli haastattelun vastausten, sekä video ja kuva materiaalin pohjalta lähdettiin suunnittelemaa kehittämistyötä, jota ryhmän tiloihin lähdettäisiin toteuttamaan. Havainnoimme videoiden ja kuvien pohjalta lasten leikkiä (aloitteita, välineiden käyttöä ja kestoja) sekä yleistä toimintaa tiloissa. Kiinnitimme aineiston analysoinnissa erityistä huomiota siihen, mitkä leikit kiinnostivat, mikä toimi ryhmässä ja mikä ei, sekä miten lelut olivat sijoiteltuna leikkeihin.

2. Leikkiympäristön kehittäminen

Aineiston analysoinnin pohjalta rakennettiin valmiiksi suunnitelma kehittämistyön kehitys kohteista. Ennen kehittämistyön etenemistä, käytiin suunnitelma läpi ryhmän kasvattajien kanssa. Kasvattajat olivat tyytyväisiä suunnitelmaamme, joten toteutimme sen sellaisenaan, eikä muutoksia tarvinnut tehdä. Kun kehittämistyön aikana toteutettu leikkiympäristön muokkaaminen oli valmistunut, dokumentoitiin lopputulos vielä valokuvien avulla, jotta kehittämistyön tuloksia voitaisiin vertailla lähtötilanteeseen. Kehittämistyön päätteeksi kasvattajia ohjeistettiin vielä havainnoimaan tulevalla viikolla lapsia ja kehittämistyön mahdollisia vaikutuksia heidän leikkimiseensä.

3. Havainnointi ja loppu haastattelu

Kehittämistyön jälkeinen havainnointi tapahtui heti leikkiympäristön kehittämisen jälkeen. Havainnointia tapahtui meidän, sekä myös ryhmän kasvattajien toimesta. Kasvattajat olivat kuvanneet videoita (3 kpl) sekä ottaneet valokuvia (15 kpl) leikkihetkistä uudessa

ympäristössä. Havainnoinnin lisäksi paikan päällä ryhmätiloissa tehtiin vielä kasvattajille loppu haastattelu kehittämistyön vaikutuksista. Haastattelu koski kasvattajien omia havaintoja muutosten vaikutuksista, sekä mahdollista palautetta kehittämistyöstä.

Havainnointi tapahtui siis osittain paikan päällä sekä osittain videoiden avulla. Paikan päällä tehdystä havainnoinnista tehtiin muistiinpanot, jotta myöhemmin tehtävä analysointi olisi helpompaa. Videoita oli otettu selvästi vähemmän kehittämistyön jälkeen kuin ennen sitä, mutta paikan päällä tehty havainnointi korvasi tätä ja tuloksista saatiin kattavaa tietoa.

Seuraavassa luvussa esitellään tehdyt muutokset ryhmän leikkiympäristöön, sekä esitellään tarkemmin, mitkä havainnot johtivat kuhunkin muutokseen.

8.3 Kehittämisen kohteet

Kuva 1 Lukunurkkaus ennen muokkausta.

Kuva 2 Lukunurkkaus kehittämisen jälkeen.

Lukunurkkaus idea sai alkunsa, sillä lapset pitivät paljon kirjojen lukemisesta ja selaamisesta. Kasvattajan havainnoista kävi ilmi kirjojen suuri suosio ja ryhmään kaivattiin parempaa ratkaisua kirjojen esille panolle. Myös kuvatuista video materiaaleista kävi ilmi kirjojen suuri suosio. Lapset selailivat kirjoja kuitenkin pitkin ryhmätiloja ja selaushetket olivat hyvin lyhytkestoisia, kun selaaminen tapahtui keskellä muita leikkejä. Kirjojen lukemiselle toivottiinkin tämän vuoksi erillistä tilaa, jossa niiden tutkimiseen voitaisiin rauhoittua.

Tarkoituksena oli saada lapsille rauhoittava paikka, jossa on mukava selaila kirjoja. Lukunurkkauksessa oli myös pehmoleluja, joita lapset voivat valita mukaan rauhalliseen lukuhetkeen. Paikasta oli tarkoitus tehdä mahdollisimman houkutteleva ja rauhoittava, joka innostaa

lapsia lukemaan ja selailemaan kirjoja enemmän. Kirjat asetettiin nurkkaukseen helposti lasten saataville.

Kuva 3 Autoleikki ennen muutoksia.

Kuva 4 Autoleikki kehittämisen jälkeen.

Kuva 5 Autoleikki kehittämisen jälkeen 2

Yksi lasten mielenkiinnon kohteista esiin noussut leikki oli autoleikki, joka oli ollut kasvattajien haastatteluiden perusteella jo pidempään ryhmän lasten suosioissa. Myös videoilta havaittiin usean lapsen kiinnostus autoleikkejä kohtaan. Yhdessä videossa lapsi toteaa toiselle 2 autoa kädessään "Tuun mun kaa leikkii" ja ojentaa toista autoaan. Tähän toinen lapsi nyökkää ja he

aloittavat autoleikin yhdessä. Myös toisella videolla on samankaltainen tilanne toistenlasten välillä. Lisäksi muilla videoilla aina joku lapsista kulkee auto kädessään. Siksi yksi kehitetyistä leikeistä oli autorata.

Autoradan tavoitteena oli lisätä lasten pitkäkestoista leikkiä sekä saada leikkiin lisää vaihtelevuutta. Autoradalle valittiin muutamat autot, jotka voidaan kuljettaa leikin päätyttyä omaan parkkiruutuun, näin autoja ei aina tarvitse kerätä pois vaan leikkiä voi jatkaa aina omasta ruudusta. Autojen ollessa parkkiruudussa leikki on aina helppo aloittaa ja autorata on aina valmiina. Keskeisenä tavoitteena olikin lisätä leikin innostavuutta sen esillä olon avulla. Autorata tarrojen avulla lapset voivat helposti harjoitella myös leikin yhteydessä liikenne sääntöjä ja leikkiin saadaan vaihtelevuutta lisäämällä esimerkiksi jalankulkijoita tai eläimiä. Näin autorata leikkiin on helppo tuoda mukaan myös enemmän pedagogista näkökulmaa.

Kuva 6 Eläinleikin hylly ennen muutoksia.

Kuva 7 Eläinleikki kehittämisen jälkeen.

Yksi suuri lasten mielenkiinnon kohde oli eläimet. Kasvattajan haastattelusta kävi ilmi, että lapset olivat tutkineet eläimiä kirjoista ja ryhmässä oli laatikossa eläinleluja, mutta niille ei ollut oikein paikkaa. Yhdellä kuvatulla videolla lapsi vei eläinleluja autoleikkiin, mutta kun niille ei ollut selkeästi omaa leikkipaikkaa ei niiden käyttö ollut pitkäkestoista.

Eläinleikkien kehityksen tavoitteena oli lisätä eläinlelujen innostavuutta erilaisilla kuvilla ja lelujen esille asettelulla. Eläinleikkiin hyödynnettiin ryhmässä olevaa ylimääräistä kaappia, johon kiinnitettiin erilaisia eläinkuvia, sekä erivärisiä papereita kuvaamaan vettä, nurmikkoa ja hiekkaa. Leikkikaapin avulla lelut ovat helposti saatavilla ja leikin voi jättää helposti kesken ja jatkaa leikkiä myöhemmin. Leikki on kaapin avulla helppo aloittaa, sekä lopettaa. Eläinkaapin eteen asetettiin myös pehmeä alusta, jotta leikkiminen olisi mahdollisimman mukavaa ja innostavaa.

Kuva 8 Kotileikki ennen muutoksia.

Kuva 9 Kotileikki ennen muutoksia.

Kuva 10 Kotileikki kehittämisen jälkeen.

Kuva 11 Kotileikki kehittämisen jälkeen.

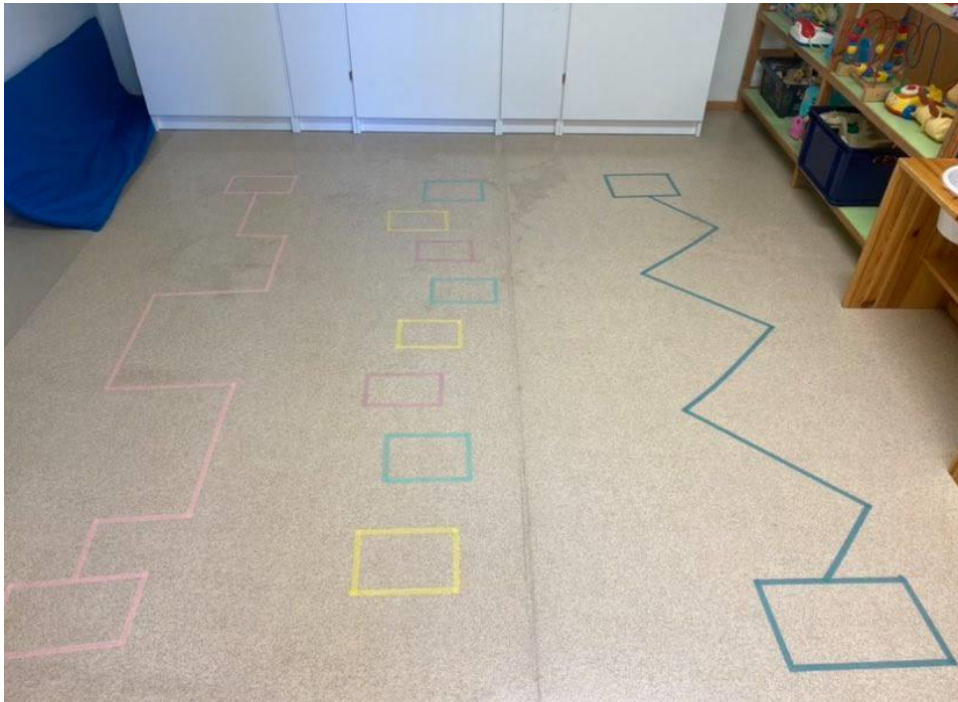
Kotileikeistä taltioitiin monta videota, joissa jokaisessa oli mukana 2-4 lasta kerrallaan. Nukkeja hoidettiin, nukutettiin ja työnnettiin rattaissa, ruokaa kokattiin ja pöytä katettiin. Lasten välillä oli vuorovaikutusta ja leikissä oli jopa selkeä juoni. Kotileikitavarat olivat eripuolilla

huonetta, joten leikki aina pysähtyi/katkesi, kun joku lapsista haki nukentavaroita tai leikki-keittiöstä jotain ruokapöytään. Kotileikin suosion takia päätimme kehittää sitäkin entistä paremmaksi.

Kotileikkiä lähdettiin kehittämään kutsuvammaksi lapsille. Kotileikin tavoitteena oli innostaa lapsia leikkiin ja mahdollistaa heille pitkäkestoinen leikki ilman keskeytyksiä. Kotileikki nurkuksesta pyrimme tekemään mahdollisimman kodin tuntuisen. Kotileikkiä selkeytettiin vähentämällä tavaroiden määrää ja asettamalla lelut helposti lasten saataville. Kotileikkiin yhdistettiin astioita, ruokia, keittiö, sekä nukkeja, rattaita ja sänkyjä.

Kuva 12 Liikuntarata ennen muutoksia.

Kuva 13 Liikuntarata kehittämisen jälkeen.

Yhdeksi kehittämiskohdaksi muodostui liikunnan lisääminen arkeen. Lapset pitivät liikunnasta hyvin paljon, mutta suurten liikuntavälineiden lisääminen ryhmään oli haastavaa säilytystilojen vuoksi. Ryhmän tiloissa jouduttiin siis kantamaan liikunta välineitä edes takaisin ryhmätilojen ja varastojen välillä, mikä vei liian paljon aikaa arjessa. Ideaksi muodostuikin tämän takia rakentaa liikuntarata teipeistä, jolloin liikuntarata ei veisi ylimääräistä tilaa ja se olisi aina helposti lasten saatavilla. Liikuntaradan tavoitteena oli lisätä lasten mielenkiintoa liikuntaa kohtaan, sekä tarjota lapsille mahdollisuus liikkua turvallisesti aina, kun he haluavat. Liikuntarata kehitettiin niin, että sitä voi hyödyntää eri tavoin liikunnan lisäämiseen. Lapset voivat käyttää rataa itsenäisesti tai kasvattajat voivat hyödyntää rataa erilaisiin leikkeihin. Teippejä voi helposti, myös muokata lasten mielenkiinnon ja kehitystason mukaan. Rataa on helppo soveltaa myös jokaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sopivaksi. Liikunnan lisäämistöive tuli pitkälti kasvattajille tehtyjen haastatteluiden ja varhaiskasvatuksen opettajan toiveiden pohjalta.

Kuva 14 Leikinvalintataulu

Ryhmässä tehdystä havainnoinnista kävi ilmi, että lasten leikit olivat usein hyvin lyhytkestoisia ja leikkien valitseminen oli lapsille haastavaa. Videoilta näkyy lasten jatkuva vaeltelu leikistä sekä huoneesta toiseen. Leikit jäivät aina melko lyhyiksi, poikkeuksena kotileikki, jossa lapset viihtyivät pitkiä aikoja.

Leikkien valitsemisen ja pitkäkestoisen leikin tueksi ryhmään tehtiin leikinvalintataulu. Taulun avulla lapsi näkee helposti mikä leikki on missäkin huoneessa ja hän saa itse valita mihin leikkiin haluaa osallistua. Leikinvalintataulu toimii hyvin myös puheen kehityksen tukena.

Leikinvalintatauluun asetettiin leikkien kuvat sinitarralla, jotta kuvat on helppo vaihtaa lasten mielenkiintojen mukaan, mikäli leikit vaihtuvat ryhmässä. Leikinvalintataulu tukee pitkäkestoisen leikin harjoittelussa. (Peda.net 2021a)

9 Kehittämistyön tulokset

Ennen kehittämistyötä havaittiin, että lapset vaeltelivat paljon, eivätkä pysyneet kauaa yhdessä leikissä. Selkeitä leikkejä ja leikkinurkkia ei ollut, vaan ryhmätiloissa oli paljon tavaraa ja yleisilme oli hieman sotkuinen. Esimerkiksi kotileikki oli levällään, eläinleikille ei ollut paikkaa, kirjat olivat piilossa laatikossa ja liikunnasta innostuneille lapsille ei ollut paikkaa liikkua ja peuhata. Autoleikki oli suosittua ja siinä oli monia lapsia mukana, muttei se ollut leikkipaikkana innostava.

Lapsia kiinnosti valtavasti kotileikki: monet hakeutuivat kotileikkiin, mutta siihen liittyvät leikkivälineet (nuket, leikkikeittiö sekä pöytä ja tuolit) olivat levällään huoneessa, jolloin leikkiin houkutteleva ympäristö ei ollut paras mahdollinen.

Lapsia kiinnosti myös eläinleikki, mutta eläinhahmojen ollessa säilössä korissa, niillä leikittiin milloin missäkin. Kasvattajien toiveena oli, että eläinleikki löytäisi hyvän ja kiinteän paikan, jolloin lapsilla olisi aina mahdollisuus siihen.

Leikkiympäristön kehittämistyön jälkeen tehdyistä havainnoista esiin nousi lasten kasvanut innostus erilaisiin leikkeihin. Leikkivälineiden esiin tuominen ja liikuntaratojen lisääminen helpotti lasten pitkäkestoista leikkimistä, ja he kykenivät myös itse tekemään aloitteita leikkeihin. Lisäksi kirjanurkan rakentaminen helpotti kirjojen selausta, kun ne olivat esillä ja lasten ulottuvilla. Lasten oli helpompaa olla itse valitsemassa kirjoja, kun ne olivat heille näytillä, eikä piilossa kaapeissa. Tehdyistä havainnoinnista selvisi myös, että samanlaista vaeltelua ei tapahtunut niin paljon kuin ensimmäisellä havainnointikerralla ennen kehittämistyötä. Lapset ohjautuivat nopeammin tiettyyn leikkiin ja jaksoivat keskittyä siihen aikaisempaa paremmin.

Toinen tärkeä havainto olikin leikin keston muuttuminen. Selkeät ja houkuttelevat leikit vaikuttivat lasten pidempään mielenkiintoon samaa leikkiä kohtaan. Ensimmäisellä havainnointikerralla lapset vaeltelivat leikistä toiseen paljon enemmän. Kehittämistyön jälkeen aika kutsakin leikkiä kohden oli selkeästi pidempi. Lapset keskittyivät pidempään yhteen leikkiin samassa paikassa, selkeä jako leikkinurkkauksiin saattoi auttaa tässä.

Opinnäytetyö kehitti myös ryhmän toimintaa. Lapset olivat innostuneet valtavasti sisäliikunnasta ratoja hyödyntäen. Kasvattajat tarttuivat tähän ja kertoivat suunnitelleensa kehittämämme liikuntaratojen ympärille useita erilaisia toimintatuokioita. Tämänkaltaisen toiminta kasvattajien mukaan tulee jatkumaan jatkossakin. Tämän perusteella voidaan siis todeta jo nyt, että opinnäytetyön kehittämistyöllä on siis myös pitkäkestoisia vaikutuksia ryhmän toimintaan.

Loppu haastatteluiden aikana esiin nousi myös kasvattajien positiiviset kokemukset tehdystä kehittämistyöstä. He olivat vilpittömän iloisia kehittämistyöstä ryhmän hyväksi ja huomasivat itsekin jo nyt muutosta. He saivat myös vinkkejä ja uusia keinoja järjestää toimintaa ryhmälle tulevaisuudessa.

10 Eettisyys, luotettavuus

Luotettavuuden ja eettisyyden takaamiseksi noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) asettamia hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksia.

Opinnäytetyössä noudatettiin rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta niin kehittämistyön aikana kuin tulosten analysoinnissa ja arvioinnissakin. Työssä sovellettiin vain eettisesti kestäviä menetelmiä ja siinä viestittiin vastuullisesti. Tarvittavat tutkimus- ja kuvausluvut hankittiin sekä tieteellinen raportointi tehtiin sitä vaativalla tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012)

Luotettavuuteen voi osaltaan vaikuttaa lasten jatkuva leikin kehittyminen, johon vaikuttaa moni asia ja leikkiympäristön muutos on vain pieni osa kokonaisuutta. Lasten leikin kehittämistä havainnoitiin toimintaympäristön muutosten jälkeen. Havainnointia vaikeuttivat toimintaympäristön aiheuttamien muutoksien, ja normaalin lasten leikin kehittymisen erottaminen.

Havainnointi tapahtui ryhmän kasvattajien kuvaamien videoiden perusteella, jolloin videoilta on voinut jäädä pois joitakin asioita, joita paikan päällä olisi huomattu havainnoidessa. Videoilta tapahtuva havainnointi oli kuitenkin lähes pakollista sekä turvallisempaa vallitsevan Covid-19 viruksen vuoksi. Muutoin havainnointi olisi tapahtunut ryhmässä, jolloin käsitys vaikutuksista olisi voinut olla kattavampi.

Opinnäytetyö antaa vain osviittaa leikkiympäristön kehittämisestä ja sen vaikutuksista. Huolellisella havainnoinnilla ja analysoinnilla pyrittiin saamaan niin luotettavaa ja jatkossa hyödynnettävää tietoa, kuin mahdollista.

11 Johtopäätökset ja jatkokehittäminen

Kehittämistyön tuloksia arvioitaessa voidaan todeta, että leikkiympäristöllä on valtava merkitys lasten leikkiin ja siihen ryhtymiseen sekä leikin pitkäkestoisuuteen. Tätä tukee myös Ahonen ja Roos (2021, 106-112) teoksessaan *Untuvikot*, joka käsittelee

pienen lasten pedagogiikkaa. Siinä todetaan, että pienen lasten leikkiympäristön muokkaaminen säännöllisesti innostaa lapsia leikkiin. Tärkeää on lelujen esille asettelu sekä kaikkien mielenkiinnonkohteiden huomiointi suunnittelussa. Leikkiympäristöllä on siis väliä, se tulee suunnitella tarkasti tukemaan juuri ryhmän tarpeita. He painottavat myös havainnoinnin tärkeyttä kehittämisessä, varsinkin niiden lasten kohdalla, jotka eivät vielä puhu. Havainnointi olikin siis loistava menetelmä alle 3-vuotiaiden ryhmässä, jossa monet lapset eivät vielä osanneet puhua ja ilmaista näin omia toiveitaan leikin suhteen.

Leikkiympäristön kehittämisestä on sen muiden hyötyjen lisäksi varmasti hyötyä myös ryhmän kasvattajille, sillä arki päiväkodissa on usein hyvin kiireistä ja toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen usein vie paljon aikaa. Kiireinen arki saattaa vaarantaa lasten yksilöllisen huomioon ja laadukkaan toiminnan toteutumisen. Kehittämistyö varmasti edesauttaa osaltaan myös laadukkaan pedagogisen varhaiskasvatuksen toteuttamista. Hyvin suunnitellut ja toteutetut leikkiympäristöt helpottavat nimittäin paljon ryhmän arkea ja lasten leikkimistä, eikä varhaiskasvattajalta kulu aikaa ympäristön järjestelyyn ja leikkialueiden rakentamiseen.

Pienillä muutoksilla voidaan saada paljon aikaan; jo muutaman asian huomioimisella on iso merkitys. Esimerkiksi kirjoja esille asettelemalla lapset todennäköisemmin intoutuvat lukemaan niitä ja leikkipaikan uudelleen järjestäminen innostaa lapsia eri tavalla leikkiin. Kehittämistyössä huomattiin konkreettisesti lelujen asettelun merkitys. Kun lelut olivat esillä ja helposti saatavilla, lapset ohjautuivat ja innostuivat nopeammin leikkiin. Hujala ja Turja (2017, 76) ilmaisevatkin asian hyvin: ”Ympäristö säätelee lasten toimintoja. Se saa lapsen esimerkiksi joko liikkumaan aktiivisesti liikuntaradoilla tai kyyhöttämään paikallaan palapelien, legojen tai tietokoneen äärellä.”

Leikki on tärkeä pedagoginen toimintatapa varhaiskasvatuksessa, varsinkin pienille lapsille leikki on kaikkea ja kaikkialla. Leikki on lapsen tapa oppia, sen mahdollistaminen on kasvattajien vastuulla. Leikkiympäristöä tulisi muokata riittävän usein, jotta into leikkiin ryhtymiseen säilyy. (Ahoon, Roos 2021, 92, 107). Tämä huomattiin myös kehittämissä tehtävissä. Ryhmän leikkiympäristöä on aikojen saatossa kehitetty, muttei ehkä tarpeeksi usein, jotta sillä voitaisiin vastata lasten jatkuvasti muuttuviin tarpeisiin sekä mielenkiinnonkohteisiin.

Opinnäytetyötä jatkokehitetään julkaisemalla se, sekä hyödyntämällä omassa työssä opittuja asioita ja tuomalla niitä näkyväksi koko työyhteisölle. Opinnäytetyötä olisi voinut parantaa vielä kuvakommunikaation avulla. Pienet lapset eivät osanneet vielä puhua ja opinnäytetyöstä jäi puuttumaan tukikuvien käyttö. Kuvien käyttö kommunikaation tukena olisi varmasti hyödyntänyt paljon haastatteluita tehdessä lapsille.

12 Arviointi

Arvioinnissa oman työn reflektoinnin lisäksi pyysimme palautetta ryhmän kasvattajilta, jotta saadaan yhteistyökumppanin näkemys myös työmme onnistumisesta.

Kasvattajilta saatu palaute:

“Hyviä ideoita, lasten innostus leikkiin kasvanut.”

“Eläinleikki nousi suosioon.”

“Liikuntaradat innostivat meitä myös toiminnan suunnitteluun.”

“Hyvin toteutettu, ei lisätoiveita.”

Itsearviointi:

Onnistuimme kehittämään leikkiympäristöä lasten mielenkiinnonkohteiden pohjalta ja innostamaan vielä enemmän leikkiin tuomalla leikkimahdollisuudet näkyvämmiksi ympäristössä. Pysyimme vastaamaan hyvin ryhmän ja lasten tarpeisiin pienillä, mutta harkituilla muutoksilla.

Ehdottomasti olisimme tarvinneet enemmän aikaa havainnoinnille ja kehittämistyö olisi ollut mukavampi tehdä yhdessä lasten kanssa (covid-19 rajoitti tätä). Olisi ollut mukava enemmän tutustua lapsiin, sitä kautta olisi voinut nousta vielä kehitettäviä asioita lisää. Havainnointia olisi voinut tehdä laajemmin ja useammalla eri kerralla kehittämistyön jälkeen, olisimme voineet huomata enemmänkin muutoksia pidemmällä havainnointivälillä.

Jälkikäteen ajattelimme myös, että ympäristön muokkaamisessa olisi voinut huomioida tavaramäärän. Lapset eivät tarvitse kasoittain erilaisia leluja, vaan ryhmätiloista olisi voinut karsia ylimääräisiä. Näin leikit olisivat olleet vielä selkeämpiä ja liika tavaramäärä ei häiritsisi lasten leikkimistä. Usein lapsilla leikkiaika saattaa mennä siihen, että leluja vaihdellaan koko ajan, eikä pitkäkestoista leikkiä pääse syntymään. Tämä ajatus syntyi vasta jälkeenpäin, mikä harmittaa. Ryhmässä oli todella paljon leluja ja tavaraa esillä, niiden määrään vaikuttaminen olisi voinut näkyä tuloksissa positiivisesti.

Lisäksi aikataulumme on muuttunut moneen kertaan opinnäytetyön aikana. Siihen olisi pitänyt kiinnittää alusta alkaen enemmän huomiota ja realistisemmin miettiä ja suunnitella aikataulusta.

Saimme itselle omaan työhön varhaiskasvatuksessa lisää ideoita ja ajatuksia leikkiympäristön kehittämisestä ja sen vaikutuksista. Pienelläkin muokkaamisella ja pohdinnalla voi saada isoja muutoksia aikaan. Tärkeää muistaa lapsilähtöisyys ja ryhmän tarpeet ympäristön suunnittelussa.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L., Roos, P. 2021. Untuvikot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hujala, E., Turja, L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivunen, P-L., Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa, havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2018. Ihmisen psykologinen kehitys. 7. painos. Jyväskylä: PS- kustannus.

Toikko, T., Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Sähköiset

Hyvinkään kaupunki 2019a. Kiekuva. Viitattu 20.11.2021. [Kiekuva - Hyvinkään kaupunki \(hyvinkaa.fi\)](https://www.hyvinkaa.fi/kiekuva)

Hyvinkään kaupunki 2020. Leikin lumoa. Viitattu 3.12.2020. [Leikin lumoa - Hyvinkään kaupunki \(hyvinkaa.fi\)](https://www.hyvinkaa.fi/leikin-lumoa)

Hyvinkään kaupunki 2019b. Lukemaan. Viitattu 20.11.2021. [Lukemaan - Hyvinkään kaupunki \(hyvinkaa.fi\)](https://www.hyvinkaa.fi/lukemaan)

Jyväskylän yliopisto 2015. Havainnointi eli observointi. Viitattu 7.12.2020.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankinta-menetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2020. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Viitattu 3.2.2021.

https://karvi.fi/app/uploads/2020/06/KARVI_T0720.pdf

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 3.12.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opintokeskus Sivis 2020. Haastattelu. Viitattu 23.11.2021.

<https://www.ok-sivis.fi/jarjestoarvioinnin-ilmansuuntia/arvioinnin-tiedonkeruun-menetelmia/haastattelu.html>

Peda.net 2021a. Leikinvalintataulu. Viitattu 21.10.2021.

<https://peda.net/kitee/varhaiskasvatus/latva/laajeneva-toimintaymparisto/leikinvalintataulu>

Peda.net 2021b. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt. Viitattu 23.11.2021.

<https://peda.net/kangasniemi/varhaiskasvatus/v/vt/vo>

Reunamo J. 2019. 1–3-vuotiaiden lasten esineleikit, roolileikit ja sääntöleikit. Viitattu 23.11.2021.

<https://leikkipaiva.fi/wp-content/uploads/1%E2%88%923-vuotiaiden-lasten-esineleikit-rooli-leikit-ja-s%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6leikit-1.pdf>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2020. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Viitattu 4.12.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asetymassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Turja, L. 2010. Lapset osallisina- Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Viitattu 10.2.2020. <http://ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>

Turunen, S. 2016. “Nyt me tiedetään että aikuisten kuuluukin leikkiä”. Kasvattajan rooli leikkiä edistävissä ja rajoittavissa tekijöissä. Viitattu 4.12.2020. http://www.socca.fi/files/5859/Nyt_me_tiedetaan_etta_aikuisten_kuuluukin_leikkia_-_Kasvattajan_rooli_leikkia_edistavissa_ja_rajoittavissa_tekijoissa.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 7.12.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf?_ga=2.248730247.1875963479.1607248819-1706572329.1607248819

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Työelämää kehitetään yhteistyössä. Viitattu 10.2.2020.

<https://tem.fi/tyoelaman-kehittaminen>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 2.12.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Kuva 1 Lukunurkkaus ennen muokkausta.....	17
Kuva 2 Lukunurkkaus kehittämisen jälkeen.....	18
Kuva 3 Autoleikki ennen muutoksia.....	19
Kuva 4 Autoleikki kehittämisen jälkeen.....	20
Kuva 5 Autoleikki kehittämisen jälkeen 2.....	20
Kuva 6 Eläinleikin hylly ennen muutoksia.....	21
Kuva 7 Eläinleikki kehittämisen jälkeen.....	22
Kuva 8 Kotileikki ennen muutoksia.....	23
Kuva 9 Kotileikki ennen muutoksia.....	24
Kuva 10 Kotileikki kehittämisen jälkeen.....	25
Kuva 11 Kotileikki kehittämisen jälkeen.....	25
Kuva 12 Liikuntarata ennen muutoksia.....	26
Kuva 13 Liikuntarata kehittämisen jälkeen.....	27
Kuva 14 Leikin valinta taulu.....	28

Liite 1 37
Liite 2 39

Liite 1

Sivistystoimi

Varhaiskasvatuksen johtaja 6.5.2021 HYD/61 2/13.00.00/2021

Tutkimuslupa I Johanna Rantanen ja Vilma Vaehri

Valmistelija	Toimistosihtööri Riitta Rautiainen p. 040 1 55 4365
Päätösperustelut	<p>Laurea-ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK) tutkintoa suorittavat Johanna Rantanen ja Vilma Vaehri hakevat tutkimuslupaa Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen Kruununpuiston päiväkotiin. Tutkimuslupa liittyy opinnäytetyöhön, jonka aiheena on "Leikkiympäristö alle 3-vuotiaiden pedagogiikan tukena"</p> <p>Opinnäytetyö sisältyy varhaiskasvatuksessa käynnissä olevaan Leikin lumoa kehittämishankkeeseen. Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa. Tavoitteena on kehittää varhaiskasvatustyksikössä leikkiympäristöä ryhmän tarpeiden mukaisesti niin, että se tukisi pedagogiikkaa mahdollisimman hyvin.</p> <p>Tutkimuksen aineisto kerätään havainnoimalla ja videoimalla alle 3-vuotiaiden ryhmässä kevään 2021 aikana. Opinnäytetyön arvioidaan valmistuvan syksyllä 2021 .</p>
Päätös	<p>Myönnän Johanna Rantaselle ja Vilma Vaehrille tutkimusluvan Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen Kruununpuiston päiväkotiin.</p> <p>Ehtona tutkimukselle on, että kaikki tutkimuksessa mukana olevien lasten huoltajat ovat antaneet kirjallisen luvan lapsensa osallistumisesta tutkimukseen ja että he ovat tietoisia tutkimuksen tarkoituksesta.</p> <p>Johanna Rantanen ja Vilma Vaehri sitoutuvat noudattamaan voimassa olevia tutkimusaineiston käsittelyyn, säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä ohjeita.</p> <p>Valmis, julkaistava materiaali tulee toimittaa Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatukseen kirjallisissa tai sähköisessä muodossa.</p> <p>Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksesta yhteyshenkilöinä toimii hankekoordinaattori Anne-Marie Knape sekä Hyvinkään varhaiskasvatuksen koordinaattori Riitta Peltonen-Hietämäki.</p> <p>Tutkimuksen toteutuksessa on noudatettava Covid-19-pandemiasta viranomaisten antamia määräyksiä ja suosituksia</p>
Toimivallan peruste	Sivistystoimen toimintasääntö S 4 kohta 4.17

Tiedoksi	Johanna Rantanen Vilma Vaheri Anna-Maija Laakkonen, päiväkodin johtaja Anne Knape, hankekoordinaattori Riitta Peltonen-Hietamäki, varhaiskasvatuksen koordinaattori opela
Liitteet	Opinnäytetyö uusi versio

Eila Rapala

Asiakirja on allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä

6.5.2021 Rapala Eila, Varhaiskasvatuksen johtaja

Liite 2

Lapsen nimi: _____

Kuvauslupa

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Laurea ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme lapsenne päiväkotiryhmässä. Opinnäytetyömme liittyy leikkiympäristön kehittämiseen ja sen tueksi tarvitsemme materiaalia lasten leikistä ja toiminnasta kuvien ja videoiden muodossa. Materiaali on vain meidän käyttöömmme, eikä sitä julkaista missään. Ne myös hävitetään välittömästi niiden analysoinnin jälkeen.

Palautathan lomakkeen joka tapauksessa päiväkodille, jotta tiedämme, että kaikki ovat saaneet vastata. Kuvausluvan voi merkata alla olevaan taulukkoon. Olisimme todella kiitollisia, mikäli saisimme luvat mahdollisimman monelta, jotta opinnäytetyöstämme tulisi tarpeeksi kattava.

Mikäli haluatte vielä lisätietoa aiheesta minulle voi laittaa viestiä sähköpostiin: jo-hanna.rantanen@student.laurea.fi

Terveisin Johanna & Vilma!

Kyllä	
Ei	

Paikka ja aika _____ . ____ .20__

Huoltajan allekirjoitus

Nimen selvennys